

Waals federalisme of Belgisch nationalisme? De Waalse Beweging aan het einde van de Eerste Wereldoorlog.

Chantal Kesteloot, CegeSoma/Rijksarchief

Inleiding

- Radicalisering van de VB na WOI
  - Ontstaan van de Frontpartij
  - Rol van Van Cauwelaert
- Wat weet men over de WB?
  - Impact van WOI
  - Vorm van radicalisering? Waals federalisme?
  - Keuze voor het Belgisch nationalisme

De Waalse Beweging aan de vooravond van WO1

- Breukpunt van de verkiezingen van juni 1912
- Het ontstaan van de *Assemblée wallonne*
- De symbolische geste van de « *Lettre au Roi* »
- De eis van bestuurlijke scheiding
- « Radicalisering » aan de vooravond van WO1?
- Tegelijkertijd enige voorzichtigheid

Tijdens de Eerste Wereldoorlog

- 1. Een aanwezigheidspolitiek
  - Als reactie op de Vlaamse Beweging
  - Impact van de *Flamenpolitik*
  - Kranten: L'Echo de Sambre et Meuse (vanaf januari 1915), l'Avenir wallon (vanaf nov 1916), Le Peuple wallon (vanaf januari 1918)
  - Ministeries: honderdtal Waalse ambtenaren
  - Belang van de bezetter vanaf het najaar 1916
  - Comité de Défense de la Wallonie, maart 1918 (10 namen)
- 2. Clandestiene vergaderingen
- 3. In ballingschap

2. Clandestiene vergaderingen

- Vooral in Luik
- Debat rond de hervorming van de Staat
- Geen openbare stellingname tijdens de oorlog
- Vrees tov de Vlaamse Beweging

3. In ballingschap

- Groep in Parijs rond « *L'opinion wallonne* » (en « *La Wallonie* »)
  - Radicalisme
  - Eis van federalisme
  - Wantrouwen tov de regering
  - Zelfbeschikkingsrecht der volkeren
  - Wil tot samenwerking met Vlaamse federalisten
  - Vorm van begrip voor de Waalse aanwezigheidsstrategie in bezet België
- Jules Destrée?
  - Belgisch patriotisme: « *La Belgique est une nation* » (1911: « *J'affirme l'âme wallonne et je nie l'âme belge* »)

Raymond Colleye

- Wie is Raymond Colleye?
- (1890-1963)
- Eigenaardige figuur
- Voorstander van een Waalse partij
- Al voor WO I federalist
- Parijs vanaf 1916
- Voorstander van economische en militaire toenadering met Frankrijk

Bevrijding en na-oorlogse problemen

- De impact van de troonrede van 22 november 1918
- Vrees voor « minorisatie » vanwege de Waalse Beweging
- De terugkeer van de vooroorlogse problemen
  - Het ontstaan van een concurrerende structuur
  - Bestuurlijke scheiding
  - De werking van de Assemblée wallonne
- Impact van de Waalse Beweging? Is de WB een gevaar voor België?
- Het Waals « aktivisme »

Enkele geluiden

- Raymond Colleye: « Vouloir imposer notre langue aux Flamands sous prétexte que c'est un bienfait est un jeu boche »
- Elie Baussart: « Entre la Flandre bilingue et la Wallonie romane, pas d'autre moyen de communication que le français. Je dis le français, car, jamais la Wallonie ne consentira à parler le flamand, alors que la Flandre peut continuer à faire une place à la langue française, comme elle le fit dans le passé sans jamais rien abdiquer de sa personnalité ».
- Jules Destrée : « Je ne suis pas de ceux auxquels la guerre n'a rien appris ».

Over de Waalse Beweging in de omgeving van koning Albert

- Reeds gedurende de oorlog:
- 1917: verslag van Franqui: Waals separatisme; sprake van een Waalse malaise, ten gevolge van de Vlaamse agitatie (Magnette, grootmeester van het Groot-Oosten van België)
- Vrees voor francofilie, aanhechting bij Frankrijk?
- Onrust blijft na de oorlog
- In de archieven van het koninklijk paleis – rol van Max-Léo Gérard (heeft contacten met kopstukken van de WB, zeer goed op de hoogte van de discussies binnen de AW)

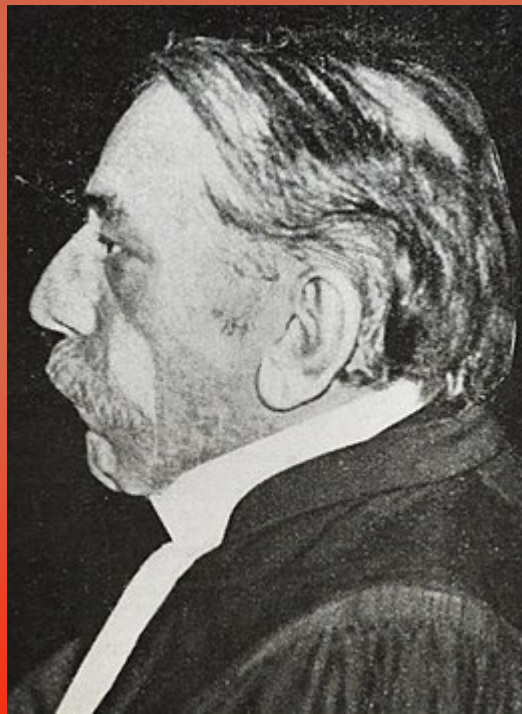
Het heropstarten van de Assemblée wallonne

- Een eerste vergadering in Luik op 10 december 1918 (Brussel, Charleroi)
- Programma
  - Behoud van de Belgische nationaliteit (art. 9 statuten)
  - Union loyale et cordiale des Flamands et des Wallons,
  - Politieke gelijkheid van de « twee rassen »
  - Taalvrijheid
    - **Maw**
  - Vrees voor minorisatie
  - Eentaligheid van Wallonië
  - Tweektaligheid van Vlaanderen

Nieuwe projecten

- 8 projecten:
  - 5 rond federalisme
  - 2 rond bestuurlijke decentralisatie
  - 1 bilateralisme
- 5 vergaderingen (1919)
  - Discussie
  - 4 stemmingen waarvan 2 schriftelijk en 2 tijdens vergaderingen
  - Laatste stemming op 19 oktober 1919
    - 19 stemmen voor federalisme
    - 17 voor decentralisatie/ bilateralisme
    - 2 onthoudingen

Eind 1919. Nieuwe leiding voor de Assemblée wallonne

De wijsheid van het « bilatéralisme »

- Remouchamps neemt de leiding van de Assemblée wallonne
- Focus:
  - Tweetaligheid in België (maw: tweetaligheid van Vlaanderen en eentaligheid van Wallonië)
  - Strijd tegen de vernederlandsing van Vlaanderen
- Geen sprake meer van federalisme
- Crisis binnen de Assemblée wallonne in juni 1923: vertrek van Destrée
- Ontstaan van de « Ligue d'Action wallonne », nov. 1923

Waals activisme?

- Waalse ministeries: proces in Namen in december 1919
- Gerechtelijke veroordeling:
  - 23 vervolgd na de bevrijding: 20 veroordelingen van 2 tot 15 jaar gevangenis, drie vrijspraak; 13 veroordelingen bij bestek
- Bestaat er een Waals activisme? « Wallonenpolitik? »
- Gerechtelijke en morele veroordeling
- Houding van de Assemblée wallonne
- Standpunt van Destrée (1922)

De nieuwe taal van de Assemblée wallonne

- « Il faut en outre, si l'Assemblée wallonne veut gagner à sa cause une importante partie de la population, dissiper au plus tôt la méfiance dont elle est généralement l'objet, en déclarant sans ambiguïté qu'elle ne poursuit pas la séparation politique ou administrative »

Besluit

- Impact van WO I
  - VB
  - WB
- Bestuurlijke scheiding wordt nog lang als een Duitse idee voorgesteld
- De WB wordt opnieuw een taalbeweging. Tijdelijke bondgenootschap met het Belgisch nationalisme
- Eerste breuk 1923
- Bormsverkiezing
- Gent
- Taalwetten van 1932